

Oryginalny artykuł naukowy
Original article

Data wpływu/Received: **25.09.2019**

Data recenzji/Accepted: **16.11.2019**

Data publikacji/Published: **30.12.2019**

Źródła finansowania publikacji: **środki własne Autorki**

DOI: 10.5604/01.3001.0014.1029

Authors' Contribution:

(A) Study Design (projekt badania)

(B) **Data Collection (zbieranie danych)**

(C) Statistical Analysis (analiza statystyczna)

(D) Data Interpretation (interpretacja danych)

(E) Manuscript Preparation (redagowanie opracowania)

(F) **Literature Search (badania literaturowe)**

Joanna Podgórska-Rykała*

Nr ORCID: 0000-0002-5723-0363

**BUDŻET OBYWATELSKI A BUDŻET PARTYCYPACYJNY.
DWA ROZWIĄZANIA DLA JEDNEGO MIASTA
W KONSEKWENCJI NOWELIZACJI
PRAWA SAMORZĄDOWEGO**

WSTĘP

Korzystanie z ograniczonych środków publicznych jest tym efektywniejsze, im bardziej kompetencje decyzyjne znajdują się bliżej ich odbiorców, a nie dysponentów, czyli polityków¹. Wsparciu tego procesu służą różnorodne uprawnienia obywateli do

* dr; adiunkt w Instytucie Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie.

¹ S. Owsiak, *Finanse publiczne – teoria i praktyka*, Warszawa 2005, s. 112.

partycypowania w podejmowaniu decyzji publicznych, w tym m.in. budżet „obywatelski”, na świecie nazywany „partycypacyjnym”². Można go zdefiniować jako „proces decyzyjny, w ramach którego mieszkańcy współtworzą budżet danego miasta, tym samym współdecydując o dystrybucji określonej puli środków publicznych”³. Instytucja ta jest dopuszczalna nie tylko w miastach, ale również w innych jednostkach samorządu terytorialnego szczebla lokalnego i regionalnego. Narzędzie zaliczane jest do grupy instytucji demokracji partycypacyjnej i z reguły wskazuje się, że ma charakter „semi-bezpośredni”⁴, choć niektórzy autorzy utrzymują, że „budżet partycypacyjny jest mechanizmem z najwyższego poziomu partycypacji obywatelskiej”⁵. Zgodnie z najpopularniejszym ujęciem doktrynalnym charakteryzuje go sześć reguł konstrukcyjnych: demokratyczność, sformalizowanie, pośredniość, powtarzalność, określoność oraz transparentność⁶. To, w jaki sposób narzędzie będzie używane – czy prawidłowo zgodnie z jego ideą, czy jedynie fasadowo, nadając mu marginalne znaczenie, będzie każdorazowo zależało od decydentów – organizatorów całego procesu. W analizowanym przypadku grupę tę stanowią radni i członkowie organów wykonawczych.

Obecnie (od początku 2018 roku) budżet obywatelski w Polsce stanowi jedną z form konsultacji społecznych, szczególnie ważną, gdyż zgodnie z wolą ustawodawcy wyniki są dla władz wiążące. Za jego pośrednictwem członkowie wspólnoty samorządowej samodzielnie decydują o alokacji – co prawda niewielkiej, ale jednak – części środków finansowych wydzielonych w tym celu z puli budżetowej danej jednostki na konkretny rok budżetowy. Instytucja budżetu obywatelskiego uzupełnia katalog środków prawnych służących realizowaniu władczych uprawnień mieszkańców, a co więcej – odgrywa ważną rolę w kształtowaniu ich poczucia wpływu i odpowiedzialności za sprawy publiczne⁷. W niniejszym opracowaniu zaprezentowany zostanie przykład regulacji lokalnego budżetu obywatelskiego oraz budżetu partycypacyjnego funkcjonujących w mieście na prawach powiatu – Dąbrowie Górniczej. Autorka omówi je z uwzględnieniem kontekstu przyjętej z początkiem 2018 r. nowelizacji m.in. ustrojowych ustaw samorządowych z dnia 11

² W literaturze przedmiotu na świecie omawiane w pracy narzędzie nazywa się „budżetem partycypacyjnym” i nazwa ta wydaje się prawidłowo odzwierciedlać jego ideę. W Polsce jednak zgodnie z wolą ustawodawcy narzędzie nazwano „budżetem obywatelskim” i w związku z tym takie nazewnictwo będzie stosowane w calszej części artykułu.

³ W. Kłębowski, *Budżet partycypacyjny. Krótka historia obsługi*, Warszawa 2013, s. 8.

⁴ B. Pytlík, *Budżet partycypacyjny w Polsce. Ewolucja i dylematy*, „Studia z Polityki Publicznej/Public Policy Studies” 2017, nr 1(13), s. 104.

⁵ E. Serzysko, *Standardy procesów budżetu partycypacyjnego w Polsce*, Warszawa 2014, s. 5.

⁶ P. Glejt, D. Tykwińska-Rutkowska, *Prawna regulacja budżetu obywatelskiego a jego praktyczna realizacja – czyli o uspołecznianiu wykonywania zadań publicznych na przykładzie rozwiązań przyjętych w Trójmieście*, „Gdańskie Studia Prawnicze”. 25 lat samorządu terytorialnego w wolnej Polsce, t. XXXIV, 2015, s. 320.

⁷ A. Rytel-Warzocho, *Partycypacja społeczna w sprawach budżetowych. Model Porto Alegre jako pierwowzór rozwiązań europejskich*, „Przeгляд Prawa Konstytucyjnego” 2010, nr 2, s. 97-99.

stycznia 2018 r.⁸ Na mocy tej ustawy budżet obywatelski stał się obligatoryjną formą konsultacji społecznych z mieszkańcami w miastach na prawach powiatu. Co do innych jednostek samorządu terytorialnego pozostawiono decyzyjność w tym zakresie ich organom stanowiącym. Przedmiotową nowelizacją uregulowano szereg ważnych elementów całego procesu, w tym minimalne kwoty, które mają być zarezerwowane na ten cel w budżetach jednostek, a także to, jaki organ i w jakiej formie będzie rozstrzygał o treści regulaminu korzystania z tego narzędzia.

Autorka, analizując dotychczasowe doświadczenia Dąbrowy Górniczej w realizacji kolejnych edycji budżetów partycypacyjnych⁹, rozważy ewentualne konsekwencje wprowadzonych przez ustawodawcę rozwiązań prawnych i podejmie próbę znalezienia odpowiedzi na pytanie badawcze o to, jakie będą konsekwencje nowych regulacji dla doświadczonych już i mających własne procedury samorządów. Czy sam fakt nowelizacji prawa w tym zakresie przyczyni się do wzmocnienia i upowszechnienia budżetów obywatelskich, czy wręcz przeciwnie – usztywni zasady i ograniczy samodzielność samorządów. Wydaje się, że sytuacja ta może doprowadzić do demotywacji decydentów do szukania najlepszych rozwiązań we współpracy ze społecznościami lokalnymi. Proces będzie więc postępował w sprzeczności z ideą demokracji partycypacyjnej i mimo „ilościowego” upowszechnienia się narzędzia nie wpłynie na jego jakościową poprawę.

BUDŻET OBYWATELSKI – WPROWADZENIE

Historia narzędzia, jakim jest budżet obywatelski, rozpoczęła się w 1989 roku wraz z zapoczątkowaniem takiej formy konsultacji wydatków przez władze ponadmilionowego miasta Porto Alegre, jednego z najbardziej zaludnionych miast południowej Brazylii. Wówczas nie spodziewano się, iż pomysł zyska światową akceptację i w ciągu zaledwie trzydziestu lat rozprzestrzeni się na całym świecie, wrastając na stałe w pejzaż jednostek samorządu lokalnego. W Porto Alegre pierwsze sukcesy były widoczne bardzo szybko. Dla przykładu, w 1989 roku kanalizację posiadało tam zaledwie 49% mieszkańców, a w wyniku podjętych rozstrzygnięć, w 2001 r. do sieci przyłączone było już 98% populacji¹⁰. Moment polityczny i historyczny wprowadzenia nowego narzędzia nie był przypadkowy. Zdeterminowane ruchy społeczne, które wstrząsnęły Brazylią, od ponad dwóch dekad domagały się zmian politycznych i społecznych. Porto Alegre jako stolica stanu Rio Grande do Sul od lat było uważane za głównego kontestatora centralnych decyzji. Stanowiło

⁸ Ustawa o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych z dnia 11 stycznia 2018r. (Dz.U. z 2018r., poz. 130).

⁹ W Dąbrowie Górniczej narzędzie to od samego początku nosi nazwę „budżetu partycypacyjnego”.

¹⁰ R. Górski, *Przewodnik po demokracji uczestniczącej/partycypacyjnej*, Poznań–Kraków 2005, s. 26-30.

też silne zaplecze polityczne Partii Robotniczej, a gdy w 1988 r. lewicowi działacze wygrali wybory, stało się pewne, że reformy społeczne będą nieuniknione.

Budżet obywatelski oparto na trzech poziomach zaangażowania: (1) zespołach sąsiedzkich dostępnych dla wszystkich mieszkańców; (2) radach delegatów dzielnicowych (okręgowych) – 16 jednostek oraz (3) radzie delegatów na poziomie miasta. Każdy z delegatów mimo 1-roczej kadencji mógł zostać przez wyborców odwołany w każdej chwili. Poza ciałami obywatelskimi, utworzonymi z uwzględnieniem podziału terytorialnego, działały równolegle zgromadzenia tematyczne (np. mieszkalnictwo, infrastruktura miejska, opieka zdrowotna, edukacja, młodzież, kultura, sport). Eksperyment pokazał, że w proces partycypacyjny zaangażowały się najmocniej trzy grupy społeczne, które były dotychczas wykluczone z udziału w sprawowaniu władzy, a więc: mieszkańcy o najniższych dochodach, kobiety i ludzie młodzi. I w tym chyba należy doszukiwać się największego sukcesu brazylijskiego budżetu partycypacyjnego. Osoby będące dotychczas na marginesie systemu politycznego stały się jego istotnymi uczestnikami¹¹. Do roku 2008 budżet partycypacyjny wprowadziło do praktyki zarządzania sprawami publicznymi aż 200 innych brazylijskich miast. Z czasem instytucja upowszechniała się też w innych miastach państw Ameryki Południowej, a następnie Ameryki Środkowej, Europy, Afryki i Azji. Proces ten nazywany jest w literaturze światowej „dyfuzją demokratycznej innowacji” (*diffusion of a democratic innovation*)¹². Być może sukces omawianego narzędzia leży w powszechnym już dziś przekonaniu, że „budżet obywatelski jest jednym z najbardziej udanych instrumentów partycypacyjnych minionych 20 lub nawet 30 lat”¹³. W Polsce jako pierwszy narzędzie to zastosował Sopot, w 2011 roku. Inicjatorem na poziomie miasta była Sopotka Inicjatywa Rozwojowa – nieformalna grupa mieszkańców, która powstała w 2008 r. Chciano podejmować działania, które przyczynią się do większego udziału mieszkańców w podejmowaniu decyzji. Na czele organizacji stali Maja Grabkowska i Marcin Gerwin. Co ciekawe, w tym czasie M. Gerwin, pisząc o demokracji bezpośredniej i partycypacji na szczeblu lokalnym, zaryzykował stwierdzenie, że „w większości miast w Polsce demokracja jest (...) właściwie nieznaną”¹⁴. Inicjatorzy przez wiele miesięcy szukali formuły, która byłaby w stanie zaktywizować jak najszersze grono mieszkańców i przekonać ich, że mają rzeczywisty wpływ na zarządzanie miastem. Ostatecznie udało się przygotować i poddać pod obrady rady rezolucję¹⁵ w sprawie wprowadzenia w Sopocie budżetu obywatelskiego – rezerwując na ten cel 3.000.000 złotych. Stało się to na sesji w dniu 6 maja 2011 r.¹⁶ Inicjatywa odniosła sukces i szybko zyskała popularność w innych miastach.

¹¹ Y. Sintomer, C. Herzberg, A. Röcke, G. Allegretti, *Transnational Models of Citizen Participation: The Case of Participatory Budgeting*, „Journal of Public Deliberation” 2012, no. 2, s. 4-6.

¹² Ibidem, s. 1.

¹³ Ibidem.

¹⁴ M. Gerwin, *Odkrywanie demokracji*, [w:] P. Filar, P. Kubicki (red.), *Miasto w działaniu. Zrównoważony rozwój z perspektywy oddolnej*, Warszawa 2012, s. 25.

¹⁵ Początkowo decyzja miała mieć formę uchwały, ale pojawiły się wątpliwości natury prawnej.

¹⁶ <http://www.sopockainicjatywa.org/2011/11/10/budzet-obywatelski-w-sopocie-podsumowanie/> [dostęp: 1.01.2019].

PODSTAWA PRAWNA BUDŻETU OBYWATELSKIEGO W POLSCE

Utrzymujący się aż do 2018 r. brak uregulowań ustawowych w zakresie budżetu obywatelskiego spowodował w samorządach ogrom różnorodnych rozwiązań, zarówno formalnych, jak i materialnych. Odmienne były limity środków, procedury zgłaszania projektów, sposoby oddawania i liczenia głosów, a nawet dopuszczalny wiek potencjalnych projektodawców i osób głosujących. Inne były też terminy i sposoby podziału jednostek na „okręgi wyborcze”. Fakt wprowadzenia przez ustawodawcę ujednolicenia skutkuje w wielu przypadkach koniecznością zmian wypracowanych już modeli. Na dokonanie kompleksowej oceny efektywności nowej regulacji jest jeszcze zdecydowanie za wcześnie, ale można już dziś przyrzeć się bliżej pojedynczym przypadkom samorządów, które znalazły się w obliczu takiego wyzwania. Interesujący przykład stanowi miasto Dąbrowa Górnicza, które z uwagi na własny, wypracowany wspólnie z mieszkańcami model budżetu, nie zdecydowały się na jego zmianę lub likwidację, jednocześnie pozostając w zgodzie z regulacją ustawową. Właśnie ten przypadek zostanie omówiony w dalszej części artykułu.

Nawiązując jednak wcześniej do motywacji politycznej poczynienia przedmiotowej regulacji, warto odnieść się krótko do przebiegu procesu legislacyjnego nowelizacji prawa samorządowego, na mocy której wprowadzono instytucję budżetu obywatelskiego do polskiego porządku prawnego. I tak, dnia 10 listopada 2017 r. wpłynął do Sejmu poselski projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (druk nr 2001)¹⁷. Projekt ten dotyczył – zgodnie z uzasadnieniem – propozycji zmian w ustawach samorządowych, mających na celu zwiększenie udziału obywateli w procesie kontrolowania oraz funkcjonowania organów władzy samorządowej, a także zwiększenia roli społeczeństwa w procesie wybierania organów pochodzących z wyborów powszechnych oraz kontroli tego procesu i organów opowiadających za przygotowanie i przeprowadzenie wyborów. Po krótkich, choć dość burzliwych pracach legislacyjnych, projekt ten został uchwalony 11 stycznia 2018 r. i z końcem stycznia wszedł w życie.

Omawiając pokrótce jego ścieżkę legislacyjną, należy wskazać kilka dat. Po pierwsze, dnia 13 listopada 2017 r. skierowano ów projekt do pierwszego czytania na posiedzeniu Sejmu oraz do opinii do organizacji samorządowych. Wśród kilkudziesięciu opinii¹⁸ organizacji i instytucji na temat proponowanych zmian większość była krytyczna. Na przykład samorząd województwa pomorskiego skrytykował pomysł wprowadzenia obligatoryjnego budżetu obywatelskiego, wskazując, iż „narzucanie obowiązku wdrażania

¹⁷ Przebieg procesu legislacyjnego, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2001> [dostęp: 29.01.2019].

¹⁸ Wszystkie przywołane opinie i stanowiska instytucjonalne pochodzą ze strony: <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=2001> [dostęp: 30.01.2019].

takiego rozwiązania może być odebrane jako ograniczenie prawa lokalnych wspólnot do samostanowienia”. Podobnie wypowiedziały się samorząd województwa śląskiego oraz świętokrzyskiego. Ten ostatni zwrócił uwagę, iż „wprowadzenie budżetu obywatelskiego jako elementu obligatoryjnego mogłoby stworzyć sztuczne i iluzoryczne przeświadczenie o realnym wpływie mieszkańców na kształt budżetu, bowiem środki przeznaczane na jego realizację stanowiłyby niewielką tylko część wszystkich wydatków budżetowych”. Swoją opinię przekazała także Unia Metropolii Polskich, przedkładając wątpliwości Łodzi, Poznania, Rzeszowa i Wrocławia. Na przykład Urząd Miasta Wrocławia zauważył, że „budżety partycypacyjne w niektórych polskich miastach, na wzór Porto Alegre, działają bez głosowań. Opierają się na spotkaniach mieszkańców i ich wspólnym decydowaniu. Wprowadzając taki zapis, blokujemy inne formy podejmowania decyzji. (...) Każda nadregulacja będzie tak naprawdę ograniczeniem współpracy miasta z mieszkańcami. Dziś we Wrocławiu WBO działa na zasadzie umowy społecznej. Działa tak przez 5 lat i jak do tej pory realizujemy wszystkie zadania. Zapisując wymogi formalne, zabijemy kreatywność mieszkańców”. Negatywnie oceniły proponowane zmiany w zakresie „niepotrzebnego usztywnienia rozwiązań dotyczących budżetu obywatelskiego także inne ważne organizacje, w tym związki samorządów: Związek Gmin Wiejskich RP, Związek Miast Polskich, Unia Metropolii Polskich, Unia Miasteczek Polskich, Związek Powiatów Polskich, Związek Województw RP oraz Ogólnopolskie Porozumienie Organizacji Samorządowych.

13 grudnia 2017 r. odbyło się w Sejmie II czytanie, III czytanie natomiast zostało przeprowadzone na posiedzeniu Sejmu w dniu 14 grudnia 2017 r. Głosowano nad całością projektu ustawy, który ostatecznie poparły 234 osoby (posłowie Klubu Prawa i Sprawiedliwości wraz z 2 posłami z Koła Wolni i Solidarni), 199 posłów było przeciw, a 2 osoby wstrzymały się od głosu. 15 grudnia 2017 r. ustawę przekazano prezydentowi i marszałkowi senatu. 21 grudnia 2017 r. swoje stanowisko w formie uchwały przedstawił senat. 10 stycznia 2018 r. rozpatrzone stanowisko senatu, przyjmując wszystkie poprawki. Głosowanie odbyło się po północy, dlatego też uchwalono ustawę 11 stycznia 2018 r. Tego dnia tekst przekazano prezydentowi do podpisu, co też uczynił 15 stycznia 2018.

Instytucję budżetu wprowadzono do wszystkich trzech aktów prawnych stanowiących fundament ustrojowy dla instytucji samorządu terytorialnego: art. 5a ust. 3–7 ustawy o samorządzie gminnym, art. 3d ust. 3 i 4 ustawy o samorządzie powiatowym i art. 10a ust. 3 i 4 ustawy o samorządzie województwa. Przytaczając fragmenty pochodzące z regulacji gminnej¹⁹, należy zwrócić uwagę na art. 5a: „szczególną formą konsultacji społecznych jest budżet obywatelski” i dalej, że „w ramach budżetu obywatelskiego mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydują corocznie o części wydatków budżetu gminy. Zadania wybrane w ramach budżetu obywatelskiego zostają uwzględnione w uchwale budżetowej gminy. Rada gminy w toku prac nad projektem uchwały budżetowej nie może usuwać lub zmieniać w stopniu istotnym zadań wybra-

¹⁹ Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (tekst jedn. z dnia 22 lutego 2019 r., Dz.U. z 2019 r., poz. 506).

nych w ramach budżetu obywatelskiego”. Co więcej, w „gminach będących miastami na prawach powiatu utworzenie budżetu obywatelskiego jest obowiązkowe, z tym że wysokość budżetu obywatelskiego wynosi co najmniej 0,5% wydatków gminy zawartych w ostatnim przedłożonym sprawozdaniu z wykonania budżetu”. Ponadto „środki wydatkowane w ramach budżetu obywatelskiego mogą być dzielone na pule obejmujące całość gminy i jej części w postaci jednostek pomocniczych lub grup jednostek pomocniczych”. Do zadań rady gminy ma należeć ustalenie w drodze uchwały wymagań, jakie powinien spełniać projekt budżetu obywatelskiego, w tym określenie wymogów formalnych dla zgłaszanych projektów, wskazanie wymaganej liczby podpisów mieszkańców popierających projekt (nie może być ona większa niż 0,1% mieszkańców terenu, w którym zgłaszany jest projekt), przygotowanie zasad oceny zgłoszonych projektów co do ich zgodności z prawem, wykonalności technicznej, spełniania przez nie wymogów formalnych oraz tryb odwołania od decyzji o niedopuszczeniu projektu do głosowania oraz ustanowienia zasad przeprowadzania głosowania, ustalania wyników i podawania ich do publicznej wiadomości. Ustawodawca wymaga też, aby sposób wyboru projektów zapewniał równość i bezpośredniość głosowania.

PRZYPADEK DWÓCH BUDŻETÓW W DĄBROWIE GÓRNICZEJ

Przedmiotem budżetu obywatelskiego może być każde zadanie publiczne mieszczące się w zakresie kompetencyjnym samorządu danego szczebla. Sam budżet obywatelski nie jest osobnym zadaniem, a jedynie dodatkowym narzędziem mającym na celu usprawnienie procesu wybierania zadań do realizacji, nadawania im odpowiednich priorytetów i ram merytorycznych. Jest on fragmentem budżetu gminy, stąd odnoszą się do niego wszystkie przepisy wynikające z konieczności zapewnienia prawidłowej gospodarki finansowej jednostki sektora finansów publicznych. Finansowane zadania, bez względu na fakt czy znalazły się w budżecie w związku z decyzją radnych, czy też w związku z wyborem w głosowaniu powszechnym, muszą przyczyniać się do poprawy jakości życia mieszkańców.

Zdecydowanie wartym uwagi wydaje się Dąbrowski Budżet Partycypacyjny, realizowany w mieście na prawach powiatu – Dąbrowie Górniczej (woj. śląskie). Prace nad nim zostały zainicjowane już w 2012 r. W grupie roboczej od początku działali wspólnie przedstawiciele prezydenta, radni i członkowie organizacji pozarządowych. 30 stycznia 2013 r. radni przyjęli uchwałę nr XXIII/457/13 w sprawie: zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami Dąbrowy Górniczej na temat Budżetu Miasta Dąbrowa Górnicza na 2014 rok. Była to jedna z pierwszych procedur tego typu w kraju i pierwsza w województwie śląskim. Kolejne edycje były systematycznie ewaluowane.

Biorąc pod uwagę informacje zwrotne od mieszkańców, z czasem zmieniono m.in. liczbę dzielnic czy też zasady zgłaszania projektów i samego głosowania. Po-

czątkowo na przykład nie funkcjonowały dzielnicowe Fora Mieszkańców, wprowadzono je dopiero od 3 edycji (2016). Wówczas jednak wciąż głosowano na projekty. Będący przedmiotem analizy, obowiązujący od 2018 r. model, wprowadzony został dopiero od 5 edycji, uchwalony jednak w 2017 r. Wypracowano go w sposób warsztatowy za sprawą zespołu ds. wypracowania nowego modelu zwanego „DBP 2.0”. W skład owego zespołu weszło 15 mieszkańców wybranych przez Radę Działalności Pożytku Publicznego²⁰. Model ten²¹ był pomysłem nowatorskim, gdyż poza swoją podstawową rolą pełnił też funkcję edukacyjno-integracyjną. Wiązało się to m.in. z ograniczeniem do minimum kwestii głosowania, która – jak wynika z obserwacji urzędników – często rodzi sytuacje konfliktowe. Postawiono w zamian za to na konsensus i dochodzenie do wspólnych wniosków²². Inkluzywny sposób przygotowania i wypracowane zasady pozwalają nazwać tę procedurę budżetem iście „partycypacyjnym”. Zamiast powszechnej w kontekście budżetów obywatelskich w Polsce rywalizacji o głosy, w Dąbrowie Górniczej postawiono na promocję współpracy i dialogu, najpierw pomiędzy mieszkańcami danej dzielnicy, a potem pomiędzy nimi a władzami miasta. W związku z wprowadzonymi przez ustawodawcę zmianami Dąbrowa Górnicza została zmuszona do zmiany swojego nowatorskiego modelu. Opór samorządowców i przekonanie o słuszności i większej efektywności pierwotnie wypracowanego rozwiązania doprowadził jednak do utworzenia dwóch równoległych narzędzi: budżetu partycypacyjnego oraz budżetu obywatelskiego. W wywiadzie pt. „Dwa budżety w jednym”²³, opublikowanym na stronie internetowej miasta 14 marca 2019 r., o powodach tej decyzji opowiadał Piotr Drygała, naczelnik Wydziału Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej. Rozmowę przeprowadził Grzegorz Cius. Na pytanie o powody decyzji o przygotowaniu w bieżącym roku dwóch budżetów, naczelnik odpowiedział: „Próbujemy naprawić to, co zepsuto w ubiegłym roku w Warszawie przy uchwalaniu ogólnopolskich, niedopracowanych przepisów dotyczących obowiązkowego dla gmin budżetu obywatelskiego. Nie wiadomo skąd i dlaczego pojawiły się przepisy ustawowe napisane na kolanie, niekonsultowane z nikim, za to przyjęte w trybie ekspresowym przez parlament w cieniu zmian kodeksu wyborczego. Apele samorządowców i organizacji pozarządowych nic nie dały. Przy podziale środków na projekty przyjęto podstawowe rozwiązanie oparte głównie na głosowaniu. Nie wzięto pod uwagę chociażby naszych doświadczeń i wypracowanego, innowacyjnego procesu dzielenia środków opartego na dyskusji i dialogu obywatelskim”. Dziennikarz zapytał, czy autorzy rozwiązania uważają swój pomysł za tzw. złoty środek, w odpowiedzi usłyszał, iż „to

²⁰ http://2017.twojadabrowa.pl/nowy_model_dbp_20 [dostęp: 23.03.2019].

²¹ Uchwała Nr XXIV/533/2017 Rady Miejskiej W Dąbrowie Górniczej z dnia 8 lutego 2017 roku w sprawie zasad i trybu przeprowadzenia konsultacji społecznych z mieszkańcami Dąbrowy Górniczej na temat Budżetu Miasta Dąbrowa Górnicza na 2018 rok.

²² https://twojadabrowa.pl/nowy_model/1/historia_dbp.html [dostęp: 1.02.2018].

²³ https://twojadabrowa.pl/aktualnosci/20190314/236/dwa_budzety_w_jednym.html [dostęp: 23.03.2018].

nie jest złoty środek, ale rozwiązanie, które przy obecnych, mocno niedoskonałych przepisach, pozwala zachować i rozwijać dotychczasowy dorobek wypracowany podczas sześciu edycji Dąbrowskiego Budżetu Partycypacyjnego”.

Warto zauważyć, że Dąbrowa Górnicza była na długo przed nowelizacją prawa samorządowego traktowana jako lider w wypracowywaniu zasad budżetu partycypacyjnego opartego na dialogu obywatelskim. Piotr Drygała skomentował to w następujący sposób: „Dąbrowa Górnicza była jednym z prekursorów tego procesu, który był przykładem dla innych. Nasi samorządowcy i aktywiści pracowali m.in. przy standardach tej procedury oraz organizacji Forów Praktyków Partycypacji. Po czterech edycjach opartych na głosowaniu, w roku 2017 zdecydowaliśmy się na zupełnie innowacyjny proces, który był realizowany przez następne dwa lata. Polegał na zastąpieniu rywalizacji w głosowaniu dialogiem obywatelskim, angażującym mieszkańców naszych osiedli w szereg spotkań – od diagnostycznych po projektowe. Głosowanie stało się tylko możliwością rozwiązania konfliktu. O skali dyskusji świadczą liczby. W 2017 r. animatorzy przeprowadzili 171 spotkań w osiedlach, a w roku ubiegłym 129. Brało w nich udział ponad 600 osób”. W związku z powyższym dnia 20 marca 2019 r. rada miejska podjęła uchwałę w sprawie zasad i trybu przeprowadzania budżetu obywatelskiego miasta Dąbrowa Górnicza²⁴. Jej projekt był przygotowany na podstawie wniosków płynących z warsztatów z mieszkańcami, którzy wspólnie z pracownikami urzędu szukali efektywnego rozwiązania dla interpretacji wprowadzonych przepisów ustawowych. Aby zachować w mieście dorobek dotychczasowych sześciu edycji budżetu partycypacyjnego, postanowiono zrealizować dwie odrębne procedury, na które łącznie zabezpieczono na 2020 r. kwotę 10.000.000 złotych. Zdecydowano, że budżet obywatelski będzie dotyczył jedynie projektów ogólnomiejskich, a partycypacyjny osiedlowych. Podział ten jest spowodowany chęcią utrzymania deliberacyjnego charakteru podejmowania decyzji na szczeblu najbliższym mieszkańcom (w dzielnicach)²⁵.

Procedura określająca budżet obywatelski zakłada, że mieszkańcy będą mogli zgłosić projekty o charakterze ogólnomiejskim, które mają obejmować swoim zasięgiem więcej niż jedno osiedle oraz spełniać tzw. kryterium ogólnodostępności dla mieszkańców różnych części miasta. Pula środków przeznaczonych na realizację tych przedsięwzięć wyniesie zgodnie z zaleceniami procentowymi ustawodawcy 3.600.000 złotych. Zgłoszone projekty po formalnej weryfikacji w urzędzie staną się przedmiotem wyboru w drodze głosowania plebiscytnego. Całość procedury jest ujęta w regulaminie zawartym w uchwale rady w sprawie zasad i trybu przeprowadzania budżetu obywatelskiego miasta Dąbrowa Górnicza. W § 1 p. 5 wskazano kilka etapów procedury budżetowej, są to: akcja edukacyjno-informacyjna; zgłaszanie projektów;

²⁴ Uchwała nr VIII/96/2019 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 20 marca 2019 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzania budżetu obywatelskiego miasta Dąbrowa Górnicza. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z 2019 r., poz. 2437.

²⁵ https://twojadabrowa.pl/aktualnosci/20190228/234/dwa_budzety.html [dostęp: 24.03.2019].

weryfikacja formalna i merytoryczno-prawna; odwołania autorów projektów; głosowanie mieszkańców na projekty; ogłoszenie wyników głosowania; ewaluacja i monitoring. W kolejnych paragrafach omówiono szczegółowo każdy z etapów. Jeśli chodzi o akcję edukacyjno-informacyjną, to prowadzona ma być przez cały rok, w partnerstwie z radą, organizacjami społecznymi i jednostkami pomocniczymi – czyli jak najszerszej i z uwzględnieniem wielotorowości podejmowanych działań. Jeśli chodzi natomiast o zgłaszanie projektów, to wskazano, iż mogą zgłaszać je mieszkańcy miasta, a okres zbierania pomysłów będzie trwał 30 dni kalendarzowych od dnia ogłoszenia konkursu. Ustalono też szacunkową wartość zgłoszonego projektu inwestycyjnego, która nie może być mniejsza niż 50.000 złotych (z wyjątkiem projektów nieinwestycyjnych obejmujących przedsięwzięcia o charakterze prospołecznym, rekreacyjnym, sportowym oraz kulturalnym). Projekty mają być zgłaszane z wykorzystaniem urzędowego formularza, a dołączyć do nich należy: listę poparcia zawierającą co najmniej 50 podpisów mieszkańców miasta oraz mapę (rysunek sytuacyjny) obszaru, na którym ma być realizowany projekt. Ponadto wskazano, że projekty muszą: dotyczyć zadań własnych gminy lub powiatu, mieścić się w ramach środków przeznaczonych na budżet obywatelski i mieć charakter ogólnomiejski (obejmować więcej niż jedno osiedle oraz spełniać kryterium ogólnodostępności dla mieszkańców).

Weryfikacje formalna i merytoryczno-prawna zostały opisane w rozdziale 4. Ta pierwsza jest realizowana przez komórkę właściwą urzędu. Po jej zakończeniu sporządza się zbiorczą informację zatwierdzaną następnie przez prezydenta, która umieszczona zostaje na stronie internetowej. Projekty, które przejdą pozytywną weryfikację formalną, podlegają dalszej weryfikacji merytoryczno-prawnej, realizowanej przez właściwe komórki urzędu. Tak jak w przypadku weryfikacji formalnej sporządza się zbiorczą listę, która podlega publikacji. Zawiera ona wykaz projektów dopuszczonych i niedopuszczonych do głosowania.

Rozdział 5 reguluje kwestię możliwych odwołań autorów projektów od decyzji urzędników. Zakłada się, że w przypadku, w którym autor nie zgadza się z decyzją, może złożyć odwołanie do Rady Budżetu Obywatelskiego (RBO) w terminie 3 dni roboczych od publikacji informacji. Można to zrobić osobiście lub mailowo. RBO rozpatruje odwołania w terminie 10 dni roboczych, a następnie publikuje listę projektów do głosowania, biorąc pod uwagę także te, w przypadku których odwołanie rozpatrzone pozytywnie. Głosowanie odbywa się elektronicznie poprzez wypełnienie formularza dostępnego na stronie internetowej budżetu obywatelskiego. Na ten czas ustanawia się w mieście co najmniej 15 punktów, w których mieszkańcy mogą głosować elektronicznie. Każdy głosujący oddaje głos na trzy różne projekty, przyznając im od 1 do 3 punktów (3 punkty dla projektu najwyższej ocenianego). W przypadku projektów, które otrzymały tyle samo punktów, a kwota nie jest wystarczająca do realizacji obydwóch, wybiera się ten, na który głosowało więcej osób. Natomiast w przypadku projektów, które otrzymały tyle samo punktów i głosów, i mają takie same kwoty

szacunkowe, a pula środków nie jest wystarczająca dla realizacji obu, o realizacji jednego z nich decyduje losowanie, które przeprowadza Rada Budżetu Obywatelskiego. Wyniki podaje się do publicznej wiadomości, a projekty zakwalifikowane do realizacji zostają uwzględnione w uchwale budżetowej gminy. Procedura podlega corocznej ewaluacji, którą wraz z mieszkańcami przeprowadzają odpowiednie komórki urzędu.

Druga z przyjętych, tym razem fakultatywnie, instytucji to tradycyjny Dąbrowski Budżet Partycypacyjny, który od tego roku będzie realizowany jedynie na szczeblu osiedlowym. Jest to procedura, w ramach której mieszkańcy otrzymają szansę na wspólne wypracowanie tzw. pakietów rewitalizacyjnych, zawierające projekty o charakterze lokalnym, dzielnicowym (35 jednostek) służącym głównie mieszkańcom danego terenu. Tegoroczna pula środków przeznaczonych na ten cel to 6.400.000 złotych. Sposób opracowywania pomysłów wiąże się z organizacją tzw. Forów Mieszkańców (trwających od maja do października), podczas których w 35 miejscach jednocześnie społeczność lokalna pracuje wraz z animatorami metodami warsztatowymi, debatując nad pomysłami, a właściwie tworząc je od samego początku. Głosowanie odbędzie się tylko tam, gdzie nie dojdzie do konsensualnego uzgodnienia decyzji wobec projektów. Podstawę prawną dla tego budżetu stanowi nie omówiona powyżej uchwała rady, ale inna, ogólna uchwała rady w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami²⁶ – jak to miało miejsce przed nowelizacją, oraz zarządzenie prezydenta²⁷ zawierające regulamin procedury.

Instytucja Dąbrowskiego Budżetu Partycypacyjnego stanowi, zgodnie z treścią zarządzenia (§ 1), konsultacje społeczne służące budowaniu wzajemnego zaufania pomiędzy mieszkańcami oraz pomiędzy mieszkańcami i pracownikami urzędu. Ma to przyczynić się do wypracowania i doskonalenia mechanizmów współdecydowania oraz dialogu obywatelskiego oraz ma podnosić jakość działań związanych z procesami rewitalizacyjnymi. Chodzi więc nie tylko o uzyskanie opinii na konkretne tematy, ale również o podniesienie poziomu aktywności mieszkańców na rzecz własnej społeczności lokalnej. Formy, które mają posłużyć tym celom, to (§ 3) otwarte spotkania z mieszkańcami i zbieranie pisemnych/elektronicznych pomysłów mieszkańców. Całość działań rozpoczyna się z momentem podpisania zarządzenia, a kończy dnia 30 listopada 2019 r. W ciągu 30 dni kalendarzowych sporządza się następnie raport, który ma być podany do publicznej wiadomości. Nad całością przebiegu konsultacji czuwa i organizuje je Wydział Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej dąbrowskiego urzędu. W czasie otwartych spotkań z mieszkańcami proces pracy warsztatowej wspierają tzw. animatorzy. Jak czytamy na stronie miasta, „animator to człowiek, który jest odpowiedzialny za prowadzenie działań

²⁶ Uchwała Nr XXXIX/814/14 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 3 września 2014 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami miasta Dąbrowa Górnicza.

²⁷ Zarządzenie Nr 177.2019 Prezydenta Miasta Dąbrowa Górnicza z dnia 27.02.2019 w sprawie: przeprowadzenia konsultacji społecznych pn. „Partycypacyjne wypracowanie pakietów rewitalizacyjnych w osiedlach na rok 2020”.

włączających mieszkańców w procesy decyzyjne (zarządzania miastem)”²⁸. Osoby te prowadzą spotkania konsultacyjne w osiedlach, prowadząc daną społeczność od momentu początkowego aż do wyboru projektów. Wspierają mieszkańców, będąc swoistymi „opiekunami dzielnicy”, inspirują, wsłuchują się w potrzeby i pomagają rozwiązywać problemy, starają się także zwrócić uwagę mieszkańców na rozbieżne potrzeby poszczególnych grup (seniorzy, młodzież, osoby niepełnosprawne). Każdy z nich posiada umiejętności związane z prowadzeniem dyskusji i moderacją debat²⁹. Współpraca animatorów z mieszkańcami opiera się na trzech zasadach: otwartości, dialogu i zaangażowania. Aby ułatwić pracę zarówno animatorów, jak i mieszkańców, dla każdej z dzielnic ustanawia się tzw. punkty konsultacyjne. Na koniec warto dodać, że animator nie może być mieszkańcem dzielnicy, w której prowadzić będzie konsultacje, co ma zagwarantować jego bezstronność.

Jak już zostało wspomniane, model wypracowany w ciągu ostatnich lat w Dąbrowie Górniczej ma zdecydowanie nieplebiscytarny charakter. Główną cechą odróżniającą go od tradycyjnych budżetów obywatelskich w Polsce jest brak konieczności głosowania nad projektami. Ma to sprzyjać deliberacji, czyli namysłowi wspólnotowemu, a nie wpisywać się w regułę współzawodnictwa i rywalizacji, jak to ma miejsce w przypadku innych instytucji demokracji bezpośredniej, np. referendum. Można wskazać znaczące sukcesy na tym polu dąbrowskiego magistratu, na przykład w 2017 roku (projekty na 2018 rok) jedynie w jednej na 35 dzielnic (Błęków) konieczne było przeprowadzenie głosowania. Mieszkańcy musieli wybrać spośród następujących: „Chodnik ulica Jesionowa – Etap I” oraz „Remiza OSP” i „Miejsce Spotkań” jako projekty połączone. Wybrano ostatecznie ten drugi pomysł. Poparło go 319 osób (w sposób tradycyjny 280, a drogą internetową 39)³⁰.

PODSUMOWANIE

Wciąż rosnąca popularność budżetu obywatelskiego jako narzędzia partycypacji mieszkańców wynika z faktu, że realizacja zwycięskich projektów przekłada się na realną poprawę jakości życia konkretnych osób i rodzin. Co więcej, jest to proces długofalowy i powtarzalny, a nie jednorazowy, opłaca się więc w niego zaangażować. Zauważa to E. Serzysko: „Budżet partycypacyjny ma przede wszystkim charakter procesu – jego poszczególne etapy są ze sobą bezpośrednio powiązane, a efekty wcześniejszych etapów wpływają na kształt kolejnych i układają się w określoną całość”³¹.

Ustawodawca, wprowadzając nowe regulacje, nie zdecydował się na wyczerpujące ujęcie procedury budżetu obywatelskiego, ale na wskazanie najważniejszych jego zasad. Rozstrzygnięcie kwestii szczegółowych pozostawił w gestii organów stanowiących. Wy-

²⁸ <https://twojadabrowa.pl/animatorzy> [dostęp: 23.03.2019].

²⁹ Ibidem.

³⁰ http://2018.twojadabrowa.pl/aktualnosci/20171128/191/wyniki_glosowania.html [dostęp: 23.03.2019].

³¹ E. Serzysko, *Standardy procesów...*, s. 8.

daje się, że największą krytykę wzbudzają kwestie związane: (1) z samą obligatoryjnością rozwiązań dla miast na prawach powiatu, (2) koniecznością dokonania podziału miasta na jednostki pomocnicze – by móc wyznaczyć „okręgi” głosowania oraz (3) wymogiem głosowania plebiscytarnego na projekty. Te rozwiązania mogą zablokować doświadczone samorządy, ograniczając je zbędnym „usztynieniem” regulacji, tak jak w Dąbrowie Górniczej. Mimo starań wielu samorządów „budżet partycypacyjny w Polsce nadal odznacza się wieloma mankamentami. Brak racjonalności i efektywności podejmowanych decyzji, instrumentalne traktowanie tej instytucji, niewielkie nakłady finansowe czy błędy w procesie projektowania i wdrażania budżetu partycypacyjnego to niektóre z zaniedbań decydujących o tym, że instytucja ta w Polsce nie może przynosić maksymalnych korzyści. Zmiana (...) może nastąpić dopiero na skutek celowych działań podejmowanych i prowadzonych przez świadome oraz aktywne społeczeństwo obywatelskie”³². W rzeczywistości omawiane narzędzie ma zarówno zwolenników, jak i przeciwników. Wydaje się, że w Polsce budżet obywatelski jest odbierany jako forma plebiscytu, którego przedmiotem są „okruszki rzucone publice, by ją zająć czymś innym niż krytyka władz”³³.

Zaprezentowane informacje na temat procesu, jakim było wypracowanie w drodze podejmowania kolejnych prób nowego – deliberacyjnego – modelu budżetu partycypacyjnego w Dąbrowie Górniczej, wskazują na to, że samorządy potrafią i chcą korzystać z narzędzi demokracji partycypacyjnej. Przykład dowodzi, że pozostawienie społecznościom lokalnym swobody w tym zakresie prowadzi do wypracowania skutecznych i akceptowalnych społecznie, zarówno przez lokalnych decydentów, jak i mieszkańców, rozwiązań. Miasta takie jak Dąbrowa Górnicza znalazły wyjście z sytuacji i nowa regulacja, mimo że początkowo obawiano się jej negatywnych następstw, nie zmusiła ich do likwidacji dotychczasowych procedur. Wyjściem okazało się „zdublowanie” narzędzia, wykraczające poza przyjęty przez ustawodawcę schemat „minimalny”. Czy nie jest to jednak w pewnym sensie krok w tył?

Bibliografia

Literatura:

Gerwin M., *Odkrywanie demokracji*, [w:] P. Filar, P. Kubicki (red.), *Miasto w działaniu. Zrównoważony rozwój z perspektywy oddolnej*, Warszawa 2012.

Glejt P., Tykwińska-Rutkowska D., *Prawna regulacja budżetu obywatelskiego a jego praktyczna realizacja – czyli o uspołecznianiu wykonywania zadań publicznych na przykładzie rozwiązań przyjętych w Trójmieście*, „Gdańskie Studia Prawnicze”. 25 lat samorządu terytorialnego w wolnej Polsce, t. XXXIV, 2015.

³² B. Pytlik, *Budżet partycypacyjny w Polsce...*, s. 104.

³³ L. Mergler, *Ruchy miejskie – do rad!*, „Res Publica Nowa”, <http://publica.pl/teksty/ruchy-miejskie-do-rad-41239.html> [dostęp: 19.01.2018].

- Górski R., *Przewodnik po demokracji uczestniczącej/partycypacyjnej*, Poznań – Kraków 2005.
- Kłębowski W., *Budżet partycypacyjny. Krótka historia obsługi*, Warszawa 2013.
- Owsiak S., *Finanse publiczne – teoria i praktyka*, Warszawa 2005.
- Political Disaffection in Contemporary Democracies. Social Capital, Institutions, and Politics*, red. M. Torcal, J. R. Montero, Routledge, London and New York 2006.
- Pytlik B., *Budżet partycypacyjny w Polsce. Ewolucja i dylematy*, „Studia z Polityki Publicznej/ Public Policy Studies” 2017, nr 1(13).
- Rytel-Warzocho A., *Partycypacja społeczna w sprawach budżetowych. Model Porto Alegre jako pierwowzór rozwiązań europejskich*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2010, nr 2.
- Serzysko E., *Standardy procesów budżetu partycypacyjnego w Polsce*, Warszawa 2014.
- Sintomer Y., Herzberg C., Röcke A., Allegretti G., *Transnational Models of Citizen Participation: The Case of Participatory Budgeting*, „Journal of Public Deliberation” 2012, no. 2.
- Sześciło D., *Uwarunkowania prawne budżetu partycypacyjnego w Polsce*, „Finanse Komunalne” 2012, nr 12.

Strony internetowe:

- http://2017.twojadabrowa.pl/nowy_model_dbp_20.
- http://2018.twojadabrowa.pl/aktualnosci/20171128/191/wyniki_glosowania.html.
- <http://publica.pl/teksty/ruchy-miejskie-do-rad-41239.html>.
- <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=2001>.
- <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2001>.
- <http://www.sopockainicjatywa.org/2011/11/10/budzet-obywatelski-w-sopocie-podsumowanie>
- https://twojadabrowa.pl/aktualnosci/20190228/234/dwa_budzety.html.
- https://twojadabrowa.pl/aktualnosci/20190314/236/dwa_budzety_w_jednym.html.
- <https://twojadabrowa.pl/animatoryzy>.
- https://twojadabrowa.pl/nowy_model/1/historia_dbp.html.

Akty prawne:

- Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (tekst jedn. z dnia 22 lutego 2019 r., Dz.U. z 2019 r. poz. 506).
- Ustawa o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych z dnia 11 stycznia 2018 r. (Dz.U. z 2018 r., poz. 130).
- Uchwała nr VIII/96/2019 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 20 marca 2019 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzania budżetu obywatelskiego miasta Dąbrowa Górnicza. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z 2019 r., poz. 2437.

Uchwała Nr XXIV/533/2017 Rady Miejskiej W Dąbrowie Górniczej z dnia 8 lutego 2017 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzenia konsultacji społecznych z mieszkańcami Dąbrowy Górniczej na temat Budżetu Miasta Dąbrowa Górnicza na 2018 rok.

Uchwała Nr XXXIX/814/14 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 3 września 2014 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami miasta Dąbrowa Górnicza.

Zarządzenie Nr 177.2019 Prezydenta Miasta Dąbrowa Górnicza z dnia 27.02.2019 w sprawie: przeprowadzenia konsultacji społecznych pn. „Partycypacyjne wypracowanie pakietów rewitalizacyjnych w osiedlach na rok 2020”.

Streszczenie: Od początku 2018 roku budżet obywatelski stanowi jedną z form konsultacji społecznych, szczególnie ważną, gdyż zgodnie z wolą ustawodawcy wyniki są dla władz wiążące. Za jego pośrednictwem członkowie wspólnoty samorządowej samodzielnie decydują o alokacji – co prawda niewielkiej, ale jednak – części środków finansowych, wydzielonych w tym celu z puli budżetowej danej jednostki na konkretny rok budżetowy. Instytucja ta uzupełnia katalog środków prawnych służących realizowaniu władczych uprawnień mieszkańców, a co więcej, odgrywa ważną rolę w kształtowaniu ich poczucia wpływu i odpowiedzialności za sprawy publiczne. W niniejszym opracowaniu zaprezentowany zostanie przykład regulacji lokalnego budżetu obywatelskiego oraz budżetu partycypacyjnego funkcjonujących w mieście na prawach powiatu – Dąbrowie Górniczej. Autorka omówi je z uwzględnieniem kontekstu przyjętej z początkiem 2018 roku nowelizacji m.in. ustrojowych ustaw samorządowych z dnia 11 stycznia 2018 roku.

Słowa kluczowe: budżet obywatelski, partycypacja, samorząd terytorialny, Dąbrowa Górnicza

Citizens' budget and participatory budget. Two solutions for one city as a consequence of the amendment of the local government law of 2018

Summary: Since the beginning of 2018, the citizens' budget has been one of the forms of social consultations, however it is particularly important, because according to the the legislation, its results are binding for the local government. By its means, members of the local community can independently decide on the allocation of a part, even though rather small, but nevertheless, of the financial resources, allotted for this purpose from budget pool of a given unit for a specific budget year. This institution complements the catalogue of legal measures providing citizens with governing powers, and moreover, plays an important role in shaping their sense of influence and responsibility for public affairs. This study presents an example of the regulation of the local citizens' budget and the participatory budget of a district town - Dąbrowa Górnicza. The author discusses them, in the light of the amendment adopted at the beginning of 2018, including constitutional local government acts of 11 January 2018.

Keywords: Citizens' budget, participation, local self-government, Dąbrowa Górnicza City